

GÖTEBORGS UNIVERSITET
INST FÖR SPRÅK OCH LITTERATURER

ÖVERSÄTTARPROGRAMMET

Nadsat på svenska

Analys av det fiktiva slangspråket i den svenska översättningen av
Anthony Burgess *A Clockwork Orange*

Sofia Tidqvist

Examensarbete för magisternivå

VT 2014

Handledare: Linda Karlsson
Hammarfelt

Examinator: Mats Mobärg

Sammandrag

Anthony Burgess roman *A Clockwork Orange* är en dystopi som speglar ett samhälle där ungdomens demoralisering och statens försök att motarbeta denna bara leder till ytterligare våld. Romanen har diskuterats flitigt genom åren, inte minst efter Stanley Kubricks filmatisering *Clockwork Orange* och de våldsamma scener som förekommer i denna. Författarens intention med romanen var att lyfta fram de problem i samhället som han ville belysa och ett av Burgess viktigaste redskap var det fiktiva slangspråket *nadsat* som spelar en central roll för romanen som helhet samt för att visa hur man kan använda språket för att påverka läsarna och deras intryck.

Syftet med uppsatsen är att jämföra originaltexten med dess svenska översättning med fokus på *nadsat*. Denna komparativa studie försöker besvara frågan hur man som översättare kan återge ett fiktivt slangspråk. I analysen undersöks Caj Lundgrens svenska översättning av *nadsat* i *A Clockwork Orange* (2013) med fokus på ekvivalens. Undersökningen är gjord utifrån ordens ursprung och deras funktion i texten, och analysen är uppdelad i tre avsnitt med olika fokus: hybrida ordskapelser, uttryck från engelska språket med *nadsat* samt ordlekar från slang och barnspråk i engelska språket.

Svårigheten att översätta det fiktiva slangspråket i denna roman beror framför allt på att den främsta inspirationen till *nadsat* kommer från ett tredje språk, nämligen ryskan. Den svenske översättaren har gjort olika val när det gäller de ryska orden, och dessa val får olika konsekvenser när man ser till författarens stil och intention med *nadsat* i romanen, men också till vilka konnotationer som måltextens läsare kan få. Inom litterär översättning är författarens stil av största vikt och översättaren bör inte frångå denna alltför mycket. Det sistnämnda visar sig vara det viktigaste problemet, eftersom översättaren till viss del tagit sig stora friheter och gjort om orden i *nadsat* efter eget tycke och inte eftersträvat att bibehålla författarens stil, vilket även leder till att författarens intentionerna med det fiktiva slangspråket faller bort.

Nyckelord: översättning, fiktivt slangspråk, *nadsat*, ekvivalens, Caj Lundgren

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	1
1.1. Bakgrund.....	1
1.2. Syfte.....	2
1.3. Metod och material.....	3
1.4. Disposition.....	5
2. Teoretisk bakgrund.....	6
3. Nadsats betydelse för skapandet av en dystopi.....	9
4. Jämförande analys av nadsat i källtexten och måltexten.....	12
4.1. Hybrida ordskapelser.....	12
4.2. Nadsat och uttryck från det engelska språket.....	21
4.3. Ordlekar från slang och barnspråk i engelska språket.....	25
5. Sammanfattande diskussion.....	31

1. Inledning

I detta kapitel presenteras bakgrund och syfte, metod och material samt en disposition över uppsatsen som helhet.

1.1. Bakgrund

A Clockwork Orange – romanen som sägs ha myntat uttrycket ”ultravåld” – utgör en mörk framtidsvision och handlar om en ung man som uttrycker sig med hjälp av ett språk präglat av fiktiv slang. Författaren Anthony Burgess presenterar i sin roman en dystopi där han blandar våld med en diskussion om människans fria val. Burgess avsikt var inte att förutspå framtiden utan snarare att presentera en tänkbar framtid där moralen hos ungdomen har förfallit och där deras själviskhet och enda intresse att utöva våld har lett till en samhällelig demoralisering (Burgess 2000:xxiii). Även om de recensioner som har skrivits om romanen till stor del fokuserar på dess våldsamma innehåll (Burgess 2013b:275–303), så hamnar romanens fiktiva slangspråk *nadsat* inte långt efter i de litteraturvetenskapliga analyserna.

För att få en förståelse för varför slangspråk används i romanen krävs här en förklaring av begreppet ’slang’, vilket definieras av SAOB ([www]) på följande vis:

vardagligt, stundom vulgärt språk(bruk) använt inom en viss krets av personer (t. ex. ungdomar l. yrkeskamrater); äv. allmännare, om vardagligt l. vulgärt språk(bruk) som har mer l. mindre allmän spridning men icke betraktas ss. vördat l. korrekt.

Anledningen till att man använder sig av ett fiktivt slangspråk i en dystopi kan med andra ord vara att markera distans mellan olika grupper eller generationer. *Nadsat* har olika funktioner i Burgess text, framför

allt för skapandet av en fiktiv dystopi och som en indikator om vem berättaren tillika huvudpersonen är. Burgess intentioner med *nadsat* kommer att diskuteras ytterligare i uppsatsens tredje kapitel. Det är dock användandet av detta fiktiva slangspråk som är av intresse för denna uppsats, eftersom det kan skapa problem vid översättning av romanen.

Den svenska översättningen av *A Clockwork Orange* som helhet dröjde ända fram till romanens femtioårsjubileum 2012. Den är gjord av Caj Lundgren som har tidigare erfarenhet av att översätta Burgess verk (Gullin 2002:100–101). Även i översättningen spelar den fiktiva slangen en viktig roll, och Lundgrens val att lägga till en svensk ordlista över *nadsat* i slutet av romanen bidrar till känslan av ett levande och verkligt språk. Översättaren har själv kommenterat ordlistan på följande vis (Burgess 2013a:190):¹

DET rysk-engelska slangspråk som Anthony Burgess har uppfunnit erbjuder givetvis mycket speciella översättningsproblem. Författaren nämner själv de nya innebörder och associationer som de ryska orden får när de ympas in i ett annat språk: här dyker de alltså upp i ett tredje, med allt vad det innebär av ytterligare nya betydelser och återklanger. (Versaler i originalet)

Frågan är om Lundgren har lyckats bevara samma stilistiska känsla i översättningen som författaren givit originalromanen genom dess speciella språk.

1.2. Syfte

Syftet med uppsatsen är att jämföra Burgess roman *A Clockwork Orange* och dess svenska översättning med romanens fiktiva slangspråk som utgångspunkt. Framförallt är min avsikt att analysera hur *nadsat* överförs i den svenska översättningen med fokus på hybrida ordbildningar, idiomatiska aspekter samt ordlekar. I detta sammanhang tar jag hjälp av Werner Kollers ekvivalensteori för att diskutera vilka former av ekvivalens som prioriterats i de valda exemplen. För att belysa den betydelse som *nadsat* har i romanen förs även en diskussion

¹ Jag har inte funnit några intervjuer med översättaren om hans arbete med boken eller problematiken kring detta fiktiva språk, och de enda kommentarer som jag har funnit är den korta introduktion som översättaren ger av ordlistan i slutet av den svenska versionen.

kring språkets funktion i en dystopisk bok som *A Clockwork Orange*. I den avslutande diskussionen sammanfattas de viktigaste resultaten. Utifrån dessa reflekterar jag hur en roman med ett fiktivt språk kan översättas och anpassas efter målspråket.

1.3. Metod och material

Metoden som används i undersökningen är en komparativ studie av källtext och måltext, eftersom uppsatsen har som syfte att jämföra *A Clockwork Orange* (KT)² med dess svenska översättning (MT) med fokus på *nadsat*. När man ska jämföra texter finns det olika nivåer man kan fokusera på såsom yttre utformning (titel och titelsida, metatexter, generell strategi), makronivå (indelning av texten, kapitelrubriker, berättelsens struktur, författarkommentarer) och mikronivå (ordval, dominerande grammatiska mönster, återgivande av tal, berättarsynvinkel, modus, språknivåer) (Gullin 2005:53–54). Då det vore alltför omfattande att inkludera alla dessa nivåer i studien, och då syftet med uppsatsen är att jämföra *nadsat* i de båda texterna, kommer fokus att ligga på mikronivå (främst ord och fraser).

Nadsat förekommer i hela romanen, vilket visar att det fiktiva slangspråket har betydelse för romanen som helhet. Jag har valt ut ord och exempel från olika delar i romanen utifrån kriterierna att de är vanligt förekommande i texten, att de i något avseende är representativa för hur översättaren har hanterat *nadsat* och framför allt att de illustrerar den översättningsproblematik som jag vill belysa och diskutera. De ord och fraser som jag har valt ut ligger till grund för de kategorier som används i analysarbetet.

En faktor som spelar en central roll för jämförelsen är den ordlista över *nadsat* som förekommer i den första amerikanska utgåvan av KT och även den svenska översättningen. Burgess själv var emot ordlistan i den amerikanska utgåvan och ansåg att läsaren skulle förstå de främmande orden utifrån dess sammanhang (Burgess 2000:x). Då jag inte besitter några kunskaper i ryska, har jag varit tvungen att använda mig av ordlistan för att förstå betydelsen av orden i *nadsat*. Dock

² I uppsatsen kommer jag att använda mig av följande förkortningar: *KT* (källtexten), *KS* (källspråket), *MT* (måltexten) och *MS* (målspråket).

kommer dessa ordlistor inte att vara föremål för själva jämförelsen mellan de två texterna, utan de används som ett redskap i analysarbetet för att inga missförstånd ska uppstå. Det är emellertid värt att notera att det vid användningen av ordlistorna i de båda texterna uppdagades en skillnad: i Lundgrens ordlista förekommer inte de ord i *nadsat* som har sitt ursprung i andra språk än ryskan, vilka finns med i den amerikanska versionens ordlista. De ord som Burgess tagit från andra språk ingår även de i *nadsat* och de är därmed inkluderade i jämförelsen.

I uppsatsen använder jag mig främst av två utgåvor av källtexten: dels den första upplagan från 1962 (Burgess 1972a), dels en ny version med en inkluderad ordlista över *nadsat* (Burgess 2013b). Det är den första upplagan som kommer att användas vid själva jämförelse- och analysarbetet, medan ordlistan i den andra upplagan alltså används som arbetsredskap. Av de svenska översättningarna har jag valt att fokusera på upplagan från 2013 (Burgess 2013a), eftersom denna översättning innehåller den första fullständiga översättningen av originaltexten till svenska sedan boken först publicerades 1962. Caj Lundgren gjorde en översättning till svenska redan 1972, *En apelsin med urverk* (Burgess 1972b), men denna är baserad på den amerikanska utgåvan som saknar det sista kapitlet vilket gör den första svenska utgåvan till en ofullständig översättning.³

Den teori som legat till grund för min uppsats och som presenteras i kapitel 2 är Kollers ekvivalensteori eftersom den är applicerbar vid litterär översättning. Jag har använt mig av översiktsverk inom översättningsteori såsom Jeremy Munday's *Introducing Translation Studies Theories and applications* (2008) och Lawrence Venutis *The Translation Studies Reader* (2004), vilket givit mig en samlad bild av Kollers teori. Dessutom har de gjort det möjligt att jämföra flera källor och inte bara förlita sig på en författares bild av den återgivna teorin.

För att kunna analysera språkets roll i en dystopisk skildring av detta slag har det också varit nödvändigt att samla information om detta ämne. Jag har valt ut två böcker som är inriktade på litterärt språk i dystopier och som tar upp *nadsat*. Både David W. Sisks *Transformations of Language in Modern Dystopias* (1997) och Sarah Ljungquists *Den litterära utopin och dystopin i Sverige 1734–1940* (2001) återger den litterära dystopins bakgrund, även om Sisks bok är

³ Jag har inte upptäckt några förändringar eller skillnader mellan de svenska versionerna hos de exempel som har tagits fram och därför har fokus lagts på att jämföra originalromanen med den nyare och fullständiga svenska översättningen.

mer inriktad på själva språket i litterära dystopier.

1.4. Disposition

Uppsatsen är indelad i fem kapitel: ett inledningskapitel, ett teorikapitel, ett bakgrundskapitel, ett analyskapitel och ett sammanfattande diskussionskapitel. I kapitel 2 diskuteras den teoretiska ramen för uppsatsen. I kapitel 3 redogörs för bakgrunden till *nadsat* och Burgess intentioner med det fiktiva slangspråket. Analyskapitlet, kapitel 4, presenterar de exempel som valts ut och dessa analyseras med hjälp av ovan nämnda teoretiska redskap. Detta kapitel är uppdelat i tre avsnitt utifrån de kategorier som nämns i avsnitt 1.1, dvs. hybrida ordskapelser, idiomatiska aspekter och ordlekar. Kapitel 5 innehåller en sammanfattande diskussion av de resultat som framkommit i analysdelen.

2. Teoretisk bakgrund

I detta kapitel presenteras teorin som har använts som utgångspunkt för studien.

En av de aspekter som man bör beakta vid översättning är ekvivalensaspekten. Inom studiet av översättning finns det flera synsätt på hur man kan tolka ekvivalens. Werner Koller är en av dem som har forskat om detta och han diskuterar i *Einführung in die Übersetzungswissenschaft* ”ekvivalens” och det närliggande begreppet ’motsvarighet’. Koller menar att kunskap om ’motsvarighet’ innebär att man besitter kompetens inom ett främmande språk, medan kunskap om ”ekvivalens” åsyftar en förmåga att kunna översätta (Munday 2008:47).

Koller försöker besvara frågan om vad som egentligen behöver vara ekvivalent i en översättning genom fem typer av ekvivalens:

1. Denotativ ekvivalens
2. Konnotativ ekvivalens
3. Textnormativ ekvivalens
4. Pragmatisk ekvivalens
5. Formell ekvivalens

Koller menar att vid de val som översättaren måste göra för och i sin översättning bör han/hon utarbeta en hierarki utifrån ovanstående ekvivalens typer för att bestämma hur olika begrepp ska översättas. I denna process kan översättaren utgå ifrån aspekter såsom språklig funktion, innehållsliga egenskaper, stilistiskt språkliga egenskaper, formella estetiska egenskaper och pragmatiska egenskaper (Munday 2008:47–48).

Ett fiktivt slangspråk kan göra det svårt att finna en ”fullgod” ekvivalent, men det kan finnas möjligheter att använda en ekvivalent som åtminstone kan representera den betydelse och fylla samma

funktion som ordet har i källtexten. Eftersom det inte alltid finns en ”fullgod” ekvivalent är detta en intressant fråga att undersöka för denna roman och därför kommer flera av dessa ekvivalensaspekter att diskuteras i analysen. Av ovan nämnda typer är denotativ, konnotativ och textnormativ ekvivalens av särskild betydelse för denna uppsats.

Grunden för översättning är att förstå vad orden i en text betyder och här spelar den denotativa ekvivalensen en central roll. Ett ord har alltid en grundbetydelse och när man eftersträvar denotativ ekvivalens enligt Kollers modell gör man lexikala val utifrån ordets grundbetydelse och söker efter en innehållslig betydelse som överensstämmer med vad texten vill få fram. Denna typ av ekvivalens kan även kallas för *content invariance*, vilket innebär att grundbetydelsen hos ordet inte förändras (Munday 2008:48). Frågan är om man vid översättning av ett fiktivt slangspråk bör ta hänsyn till den denotativa ekvivalenten och/eller fokusera på andra typer av ekvivalens.

Konnotativ ekvivalens hör enligt Koller ihop med lexikaliska val och detta framförallt vid ord som är nära synonymer med varandra. Denna typ av ekvivalens kallas även för *stylistic equivalence* (Munday 2008:47) vilket belyser det faktum att ord har olika stilnivå inom språken och att översättarens uppgift är att fånga originaltextens stil samt överföra den till måltexten (Ingo 2007:167–168). Att uppfylla konnotativ ekvivalens innebär att man som översättare väljer ord utifrån register (det språk man använder vid en speciell situation), dialekt och stil (Venuti 2004:147). Med andra ord eftersträvar den litterära översättaren konnotativ ekvivalens för att väcka samma konnotationer (ordens känslvärde), fånga samma stil och funktion i måltexten som ordet har i källtexten. De ordval som författaren har gjort i romanen återspeglar källtextens stil och om översättaren kan urskilja denna stil kan även måltexten få samma stil.

Även textnormativ ekvivalens passar in vid litterär översättning eftersom den relaterar till den typ av text som ska översättas. Olika texter innebär olika stilar, strukturer och ordval (Munday 2008:47–48). Eftersom olika texter har olika *usage norms* (Venuti 2004:147) krävs det att översättaren vid en översättning är medveten om vilken typ av text som KT är och sedan eftersträvar att följa samma mönster för dessa typer av texter även på målspråket (Munday 2008:47–48). Denna ekvivalensaspekt är viktig för uppsatsen, eftersom analysen utgår ifrån en litterär översättning och undersöker huruvida Lundgren kan sägas ha

uppnått ekvivalens utifrån ovanstående kriterier för sin översättning av romanen.

De två återstående typerna av ekvivalens fokuserar på aspekter som inte diskuteras i uppsatsen i samma utsträckning som denotativ, konnotativ och textnormativ ekvivalens. Formell ekvivalens innebär enligt Koller textens form och översättarens strävan att efterlikna ordlekar och rim från KT (Munday 2008:47–48). Denna typ av ekvivalens illustreras främst i det sista avsnittet av analysen, avsnitt 4.3, där jag diskuterar ordlekar och rim. Pragmatisk ekvivalens fokuserar enligt Koller på textens läsare och deras förståelse av texten (Munday 2008:47–48), vilket är en aspekt som inte står i fokus för uppsatsen då jag analyserar ett fiktivt slangspråk som ska överföras utifrån ett stilistiskt perspektiv.

3. *Nadsats* betydelse för skapandet av en dystopi

I dystopier används språket som ett redskap för att förmedla en dyster framtid med fokus på ett samhällsproblem som förstoras till enorma proportioner (Sisk 1997:79–80). I dystopin *A Clockwork Orange* använder huvudpersonen Alex sin generations slang *nadsat* för att visa att han står på motsatt sida i förhållande till de vuxna. Till en början använder han sig av våld för att skrämja de äldre, men det är framför allt den fiktiva slangen som genom hela romanen fungerar som ett vapen som rebellen Alex använder för att visa sitt motstånd mot de vuxna och de styrande i landet (Sisk 1997:82).

Det fiktiva slangspråket spelar med andra ord en betydande roll i *A Clockwork Orange* och det är viktigt att känna till syftet med *nadsat* i Burgess dystopi, även om det vid en översättning av ett fiktivt slangspråk kan vara svårt att finna en ”fullgod” ekvivalent till orden. Både utopin och dystopin som genre har diskuterats flitigt (Sisk 1997:1–13) men begreppet ’dystopi’ passar in på den beskrivning som Stanley Edgar Hyman ger av romanen som en mardrömslik fantasi av framtiden (Burgess 2013b:298). Själva begreppet ’dystopi’ definieras i SAOL (2006:167) på följande sätt: ”**dystopi** [-piː] s. -n -er negativ framtidsvision; motsatt: utopi”. En mer utförlig förklaring av detta begrepp ges i Nationalencyklopedin ([www]):

dystopi’ (av *dys-* och *utopi*), i litteraturen en skildring av ett inhumant, oftast totalitärt framtida samhälle, t.ex. Aldous Huxleys ”Brave New World” (1932; ”Du sköna nya värld”), Karin Boyes ”Kalloccain” (1940) och George Orwells ”1984” (1949). Jfr *utopi*. (fet stil, kursiv stil och understrykning i originalet)

Den litterära dystopin uppstod under 1900-talets början, medan dess motsats, utopin, har funnits längre (Ljungquist 2001:58). Ursprunget för den nya genren kom sig av en vilja att ifrågasätta den litterära utopin,

och författarna inspirerades av de dystra och mörka levnadsförhållanden som rådde i världen under efterkrigstiden 1920–60 (Ljungquist 2001:62–63). Språkbruket i dystopier är av största vikt, och utgångspunkten för den litterära dystopin är att med hjälp av språket belysa något som författaren är missnöjd med i sin samtid. Inom denna genre finns oftast en berättare i jag-form som beskriver världen omkring sig utifrån det värsta tänkbara scenario som författaren kan föreställa sig och som ska avskräcka läsarna från att vilja leva i en sådan värld (Sisk 1997:11). Den mörka framtidsvision som Burgess presenterar i sin roman tar avstamp i författarens egna erfarenheter av och uppfattning om dåvarande Storbritannien. Burgess använder sina språkliga erfarenheter för att ge *nadsat* en central roll i romanen och visar på vilken betydelse språk har i dystopier.

Ett syfte med *nadsat* var att skapa en fiktiv ungdomsslang som till skillnad från dåtidens slang inte skulle vara bundet till en viss kontext utan ha något tidlöst över sig och därmed kunna leva kvar över tid (Adams 2001:50). Tanken med *nadsat* var att det inte fick efterlikna samtida slang, eftersom detta skulle förstöra bilden av en framtidsvision (Sisk 1997:70). För att ge läsaren en känsla av något avlägset och överkligt skapade författaren en egen fiktiv slang som berättaren tillika huvudpersonen Alex och hans generation använder (Sisk 1997:61). Samtidigt som Burgess skapade en tidlös slang så använde han sig också av influenser från andra språk i det fiktiva slangspråket för att kunna beskriva våldet på ett symboliskt sätt snarare än ett realistiskt (Burgess 2013b:249).

Även om vissa läsare tolkade det ryska språkbruket som en koppling till dåtidens brutala styre i Sovjetunionen (Adams 2011:65–66), så valde författaren detta språk av helt andra anledningar. Namnet *nadsat* kommer från ryskans ord för 'tonåring' och valet att använda ryska ord kan härledas till en av författarens intentioner med det fiktiva slangspråket. Burgess ansåg att ryskan kan anpassas till engelska språket, och eftersom romanens huvudtema är människans fria vilja och påverkan av denna i form av hjärntvätt, så menade författaren att han också kunde använda *nadsat* för att ”smuggla in” ryska ord i läsarnas ordförråd utan deras vetskap. Genom att integrera ryskan i *nadsat* ville Burgess ge läsarna ett ryskt ordförråd utan att de var medvetna om det (Burgess 2013b:250).

Ovanstående diskussion kommer att ligga till grund för analysen för

att se om det fiktiva slangspråket fyller samma funktion i MT som i KT. Reflektioner kring hur Lundgren hanterat *nadsat* i översättningen utifrån Burgess intentioner kommer därför att återfinnas i analysen.

4. Jämförande analys av *nadsat* i källtexten och måltexten

I detta kapitel presenteras de exempel på *nadsat* som valts ut från källtexten (markerade med bokstaven *a*) och måltexten (markerade med bokstaven *b*). De ord som diskuteras markeras ytterligare genom fet stil. Sedan utförs en jämförande analys av de utvalda exemplen utifrån den teoretiska bakgrund som presenterades i kapitel 2. De exempel som tas upp är indelade i olika kategorier med utgångspunkt i de områden som presenterades i syftet i avsnitt 1.1., det vill säga att de ord i *nadsat* som bildats utifrån ryskan och källspråket respektive målspråket behandlas i det första avsnittet. Även i det andra avsnittet behandlas ord som bildats utifrån ryskan, med skillnaden att här är diskussionen inriktad på *nadsat* och idiomatiska aspekter. Det sista avsnittet tar upp ord skapade med influenser från slang och barnspråk i engelska språket. I samtliga tre delar fokuserar diskussionen på ekvivalens och vilka former av ekvivalens som översättaren kan ha eftersträvat i olika fall.

4.1. Hybrida ordskapelser

I denna kategori presenteras exempel från *nadsat* som har ryskt ursprung. Att översätta ett fiktivt språk med nya ord vars inspiration kommer från ytterligare ett främmande språk kan försvåra möjligheten att finna en ”fullgod” ekvivalent. Vid denna typ av översättning kan fokus läggas på författarens stil och intentioner med det fiktiva språket. Följande exempel kommer att analyseras utifrån detta synsätt:

(1a) [...], the other three giggling like **bezoomny**, [...] (s 19)

(1b) [...] och dom andra tre fnissade nånting **besumnigt**, [...] (s 24–25)

Detta första exempel är hämtat från en situation där ordet ”bezoomny” i KT och ”besumnigt” i MT från det fiktiva språket *nadsat* beskriver på vilket sätt Alex (berättarens) vänner småskrattar i väntan på att de ska utöva ultravåld. Ordet har sitt ursprung i ryskans *bezumnij* och enligt romanens ordlista betyder det ’galen’ (Burgess 2013a:190). Både i KT och i MT används ordet som ett adjektiv och Burgess har valt att använda det ryska ordets grund och ersätta ändelsen med en adjektivbildande ändelse i det engelska språket. I översättningens exempel (1b) följer översättaren samma linje som författaren genom att behålla ordets grund och använda en svensk ändelse för adjektiv.

I KT behålls närheten till ordets ryska ursprung och därmed även ordets grundbetydelse. Genom att inte använda den engelska motsvarigheten ”crazy” i KT eller den svenska motsvarigheten ”galen” i MT får Alex möjlighet att uttrycka sig annorlunda än de som inte tillhör hans generation. För att bevara författarens stil har Lundgren i sin översättning tolkat syftet med ordet i KT och sedan anpassat det på ett liknande sätt till MS. Detta exempel visar hur översättaren försök³⁴ åstadkomma konnotativ ekvivalens för att fokusera på författarens stil hellre än att välja ett för målspråkläsaren förståeligt ord.

Även i följande exempel har Lundgren prioriterat stil framför förståelighet genom att använda ett obegripligt ord även i KT:

(2a) And then the disc on the stereo twanged off and out (it was Jonny Zhivago, a Russky **koshka**, singing ’Only Every Other Day’), [...] (s 27)

(2b) Och sen tonade plattan på stereon ner och bort (det var Jonny Zjivago, en russki **koschka**, som sjöng >>Bara varannan dag<<), [...] (s 31)

I detta stycke beskriver Alex sina egna åsikter om det påhittade bandet Jonny Zhivago (The Wikipedia Fakebandica [www]). Han väljer att använda uttrycket ”a Russky koshka” som enligt ordlistan skulle få den ordagranna översättningen ’en rysk katt’. Men att välja denna typ av denotativa ekvivalent för att göra texten förståelig för MT:s läsare vore att gå bortom författarens stil. Lundgren har valt en konnotativ

ekvivalent och använt det ryska ordet ”kosjka” (Burgess 2013a:191), med en annorlunda stavning precis som i KT, för att behålla författarens stil och bevara syftet med *nadsats* ord även i MT.

Här är återigen syftet med ordet ”koshka” att ge Alex möjlighet att uttrycka sig på ett annorlunda sätt och beskriva bandet genom ett fiktivt slangspråk. Betydelsen av det ryska ”kosjka” – ’katt’ – skulle till exempel kunna syfta på att man gör narr av sångarens röst eftersom katters jamande ofta beskrivs som ett mindre vackert läte. Men det skulle också kunna hänvisa till bandets inställning till samhället då ”någon som jamar med” enligt Norstedts svenska ordbok är en person som kritiklöst instämmer med vad ledaren säger (Norstedts 2012:534). Alex användning av detta ord kan med andra ord visa hans förhållningssätt till resten av samhället.

I ovanstående exempel (1b) ”besumnigt” och (2b) ”koschka” har Lundgren valt en liknande form i MT av *nadsats* ord som i KT. Denna konnotativa ekvivalens uppvisas även i följande exempel genom *nadsats* ord ”malenkiga”. Dock visar det andra ordet i nedanstående exempel (3b), ”kritchanden” på att Lundgren fått använda sig av en annan lösning och prioritera ryskan framför författarens stil för att finna ett passande ord till *nadsat* i MT:

(3a) [...] and then she started letting out little **malenky creeches**, [...] (s 22)

(3b) [...] och sen började hon släppa ut små **malenkiga kritchanden** [...] (s 27)

Båda dessa ord är enligt *nadsats* svenska ordlista (Burgess 2013a:191) hämtade från ryskan och betyder tillsammans ”små skrik”. Vid detta tillfälle har Lundgren följt samma mönster som i tidigare exempel och att bevara ”malenky” i formen ”malenkiga” med dess avsedda funktion som ett framförställt adjektiv hämtat från ryskan passar utmärkt i MT.

Det andra ordet i exempel (3a), ”creeches”, kan dock läsas som en anspelning på engelskans ”screeches”, som betyder ’skrik’ (Norstedts 2008:8385), och samtidigt anspela på det ryska ordet ”kritjat”, som betyder ’skrika’ (Burgess 2013a:191). Burgess ordval i exempel (3a) visar på hur han genom sitt fiktiva slangspråk kan dölja en del av de hemskheter som beskrivs i denna roman. Dock använder han ett ord som liknar ett existerande ett ord i KT, vilket gör att KT:s läsare får den typ

av konnotationer som författaren vill frambringa i denna situation. Den våldtäktsscenen som utspelar sig i detta stycke av romanen beskrivs inte genom några detaljer utan med hjälp av ord från *nadsat* som i exempel (3a) och (3b) eller omskrivningar såsom "[...] I untrussed and got ready for the plunge." (Burgess 1972a:23). Även översättaren har anammat samma stil för att behålla distansen till de våldsamma scener som faktiskt utspelar sig i *A Clockwork Orange*.

Lundgrens inspiration till sitt ordval "kritcha" i exempel (3b) kommer från det ryska ursprungsordet helt och hållet och har anpassats till MS:s struktur. Om man tar hjälp av Kollers ekvivalensbegrepp (Munday 2008:47), så kan man här konstatera att Lundgren vid detta tillfälle har funnit en passande ekvivalent på ryska som kan återspegla ordets betydelse 'skrika'. Dock har författarens stil att skapa ett ord med ursprung ur både engelskan och ryskan gått förlorad här eftersom det på svenska inte finns något ord med samma betydelse som låter likt ordet i *nadsat*. Lundgren har prioriterat ryskan vilket gör att MT:s läsare inte får samma uppenbara konnotationer som KT:s läsare till vilket ord som åsyftas.

Exempel (1b–3b) visar på att Lundgren i sin översättning lyckas med att återge det ryska språket i *nadsat* och Burgess intention att "hjärntvätta" sina läsare genom detta fiktiva slangspråk som "smugglar in" ord av rysk härkomst i läsarens ordförråd. Både författaren och översättaren anpassar de ryska orden till respektive språk, vilket gör att syftet med Burgess fiktiva slangspråk kan upprätthållas. Ovanstående exempel (1b–2b) "besumnigt" och "koschka" har visat på hur översättaren genom att i stort behålla det påhittade ordet och bara anpassa det till MS:s skrivsätt och grammatiska mönster i ett fiktivt slangspråk kan uppnå konnotativ ekvivalens. I litterär översättning, enligt Kollers textnormativa ekvivalens, är det viktigt att vara medveten om författarens stil och syfte med översättningen. Detta misslyckas Lundgren till viss del med i exempel (3b), "malenkiga kritchanden", eftersom båda hans ordval härstammar från ryskan till skillnad från författarens, vars ordval i exempel (3a) "creeches" inspiration kommer från både engelskan och ryskan. Burgess sätt att hantera de ryska orden i exempel (1a–3a), att anpassa dem till KS, har lett till att även Lundgren anpassat orden enligt MS:s grammatiska struktur.

Även om orden i tidigare exempel har anpassats till KS:s och MS:s grammatiska mönster finns exempel där översättaren valt en annan stil

eller stavning än författaren. Exempel (4a) och (4b) visar hur skillnaden vad gäller ändelsen hos ett substantiv i MT kan påverka MT:s stil:

(4a) And then P. R. Deltoid walked out without another **slovo**. (s 71)

(4b) Och sen gick P. R. Deltoid sin väg utan ett **slovis**. (s 72)

Det ord som åsyftas ovan är det sista i meningen och enligt den svenska ordlistan härrör detta ord från den ryska motsvarigheten ”slovo”, samma ord som Burgess använder i KT, och betyder ’ord’ (Burgess 2013a:192). Ordvalet i exempel (4b) ger upphov till frågeställningen om varför Lundgren fann det nödvändigt att byta ändelse till ”-is” och inte behålla det fullt tänkbara ordet ”slovo” i sin helhet. Här har översättaren valt en ändelse som i MS används som suffix vid ord som har skapats genom en hypokorism (smeknamnsbildning såsom ”dagis”, ”kändis”) (NE [www]). Denna ändelse gör dock att ordet inte ger samma intryck i MT som i KT, och eftersom ordet ”slovis” kan associeras med smeknamn får man känslan av ett förlöjligande av detta ord, vilket är en stil som Burgess inte har använt sig av. I KT ger ”slovo” intryck av att vara en del av det fiktiva slangspråket, som inte ska förlöjligas på något vis. Intentionen med ”slovo” i KT är att ge Alex ett eget språkbruk för att särskilja sig från andra generationer.

Även i fallet med ordet ”droogs”, som betyder ’kamrater’, använder Lundgren ändelsen ”-is” i MT vilket visas i följande exempel:

(5a) There was me, that is Alex, and my three **droogs**, that is Pete, Georgie, and Dim, [...] (s 1)

(5b) Det var jag, vill säga Alex, och mina tre **drogisar**, vill säga Pete, Georgie och Dim, [...] (s 7)

Dock visar exempel (5b) på en annan problematik som hade uppstått ifall Lundgren hade valt att behålla ordet från KT (5a) även i MT, nämligen hur han skulle ha gjort med pluralformen för ”drog” i MS. Burgess använder sig av KS:s pluralform ”-s” för ordet ”friend” som ”droogs” är baserat på (Burgess 2013b:215). Om Lundgren, i likhet med författarens strategi, hade valt motsvarande ”-er” ändelse enligt MS:s grammatiska regler för ordet ”drog” med motsvarigheten ’kamrater’, kunde detta ha gett upphov till en förvirring hos MT:s läsare eftersom ”droger” har en annan grundbetydelse i MS, nämligen ett narkotiskt

medel (SAOL 2006:161). Men samtidigt kunde Lundgren ha undvikit detta dilemma och använt sig av det ryska ursprungsordet ”drug” (Burgess 2013a:191) som enligt MS:s pluralform ”-er” för ’kamrater’ hade blivit ”druger”. Det hade varit fördelaktigt att eftersträva en konnotativ ekvivalens även i detta fall och att försöka uppnå syftena med *nadsat*, nämligen ”insmuglandet” av främmande ord i läsarens ordförråd och att ge Alex ett eget generationsbundet språkbruk som vittnar om hans hållning till sin omvärld.

Det är emellertid inte alltid ords ändelser som försvårar arbetet som översättare utan även ett vokalbyte tidigare i ordet kan ställa till problem. Följande exempel från *nadsat* har olika funktioner i KT respektive MT, vilket avslöjas genom den ändelse som författaren respektive översättaren har valt. I det första exemplet från KT – exempel (6a) – används ordet som ett substantiv medan det i MT:s exempel – exempel (6b) – används som ett verb:

- (6a) Perhaps you have been having a bit of a quiet **govoreet** behind my back, making your own little jokes and such-like. (s 51)
- (6b) Ni har kanske **gavaritat** lite lugnt och stilla bakom ryggen på mej och haft era egna små skämt och sånt. (s 54)

Det ord som står i fokus för detta exempel är ”govoreet” från KT (6a) och ”gavaritat” från MT (6b). Enligt ordlistan för *nadsat* kommer detta ord från ryskans ”govorit” och betyder ’tala’ (Burgess, 2013a:191). Ordet används av Alex på ett flertal ställen i texten när han återberättar olika samtal han haft med olika personer, och det finns exempel där det används som verb både i KT och MT, såsom detta:

- (7a) [...] and the prison charlie was **govoreeting** the Word of the Lord. (s 79)
- (7b) [...] och fängelseprellen **gavaritade** Herrens Ord. (s 80)

I likhet med tidigare ord har ”govoreet” sitt ursprung i ryskan och även om man inte förstår ryska ska ordet kunna förstås utifrån sitt sammanhang (såsom Burgess själv beskriver *nadsat* flera gånger (Burgess 2000:x, 2013:250)). Lundgren har i exempel (6b–7b) anpassat *nadsats* ord till svenskans grammatiska mönster men vid en jämförelse med det ryska ursprungsordet ’govorit’ (Burgess 2013a:191) visar det

sig att han har valt att ändra stavningen från vokalen <o> till <a>. Även om ordet finns med i ordlistan är det obegripligt varför översättaren har funnit det nödvändigt att göra ett vokalbyte och skapa ett nytt ord för MS:s läsare. I jämförelse med exempel (1b–3b) har Lundgren i exempel (6b–7b) anpassat ordet till MS:s struktur, men han har inte försökt efterlikna stavningen i KT för att eftersträva en stilistisk ekvivalens och bevara *nadsats* syfte med dess ursprung från ryskan. I detta avseende hade det varit viktigare för översättaren att eftersträva att återge författarens stil än att försöka sig på egna uppfinningar av ord, eftersom det inte finns några pragmatiska skäl till denna ändring (Ingo 2007:159–160).

Översättningen av orden i ovanstående exempel (4b–7b), ”slovis”, ”drogis”, ”gavaritat” och ”gavaritade”, visar att Lundgren inte har eftersträvat en konnotativ ekvivalens eller bevarat orden i deras ursprungliga form. I jämförelse med de exempel som diskuterades i början av detta avsnitt, där Lundgren i stort behållit ordens grund men anpassat strukturen efter målspråket, kan vi här således iaktta ett annat mönster. Med tanke på att Burgess själv inte har ändrat något ords stavning förutom att anpassa de ryska ursprungsordens ändelser till KS:s grammatiska struktur gör detta att Lundgrens val i exempel (4b–7b) å ena sidan framstår som svårmotiverade och att hans ordval inte alltid ter sig som konsekventa. Å andra sidan har syftet med *nadsat* bibehållits, eftersom ordvalen i MT inte kan härledas till existerande ord i MS och Alex kan genom detta fortsätta uttrycka sig genom sitt eget slangspråk även i MT.

Dock kan ett fiktivt språk med nya ord leda till att översättaren, utan avsikt, förvirrar läsarna. Denna situation kan uppstå om man som översättare väljer ett ord som redan finns i MS och som därför kan ge läsaren fel typ av konnotationer. Detta visar sig framför allt hos MT:s ordval i följande exempel:

(8a) [...] so that I kept opening my **rot** to the cold rain, [...] (s 157)

(8b) [...] så att jag höll **rättan** öppen i det kalla regnet hela tiden,
[...] (s 153)

KT:s ord från *nadsat* i exempel (8a), ”rot”, har samma stavning som det ryska ursprungsordet ”rot” (Burgess 2013a:192) och används här som ett substantiv. För KT:s läsare kan det inte blandas samman med det

engelska verbet ”to rot”, eftersom det possessiva pronomenet ”my” implicerar ett efterkommande substantiv i KT. Däremot kan Lundgrens val i exempel (8b), ”råttan”, vilseleda läsaren och få denna att tro att det faktiskt är en råtta som berättaren håller öppen. Å ena sidan vore det utifrån sammanhanget osannolikt att det är en råtta som författaren menar eftersom berättaren talar om sitt ansikte (”litso”) i föregående mening samt eftersom det är svårt att föreställa sig hur en råtta ”hålls öppen”.

Å andra sidan är Lundgrens ordval i exempel (8b) problematiskt, eftersom han valt ett befintligt svenskt substantiv istället för att behålla det ryska ursprungsordet ”rot” (Burgess 2013a:192). Detta missvisande val påverkar inte *nadsats* tidlöshet eftersom ”råtta” inte har använts som slang för ”mun” i svenskan tidigare. Men eftersom Lundgrens ordval redan finns med en annan betydelse i MS, påverkar Alex slangspråk här negativt genom att associationer väcks till MS och till ord med en helt annan betydelse. En möjlighet är att MT:s ordval ”råttan” ska leda läsarens tankar till beskrivningen av en person som är ”tjuvaktig, falsk” (Norstedts [www]) och som i KS:s språkbruk kan härledas till en person som sviker sina vänner (Collins 2005:1343). Detta ordval skulle med andra ord kunna uppnå *nadsats* syfte att Alex genom sitt fiktiva slangspråk kan uttrycka sina åsikter och sin hållning med ett språkbruk som endast hans generation förstår. Oavsett hur Lundgren tolkat detta ordval kan man tydligt se att Burgess valt den ryska stavningen och det hade varit lämpligare om Lundgren valt att bevara författarens stil, exempelvis genom en översättning som ”rotten”. Att använda den ryska stavningen och skriva ”roten” hade kunnat vilseleda läsarna, eftersom detta ord existerar i det svenska språket med en annan betydelse än den författaren avser.

Även om man i fall som dessa utifrån ett sammanhang kan förstå att ord med andra grundbetydelser tillhör det fiktiva språket, eftersom de liknar ryska ord snarare än engelska, kan det vara svårt att förstå vilken betydelse författaren åsyftar. I dessa fall kan ordlistan vara till hjälp och om man instämmer med Burgess egen åsikt att läsaren efter cirka 15 sidor bör vara van vid *nadsat* (Adams 2011:67) så bör följande exempel inte vara svårt att förstå eftersom det är taget från sista kapitlet. Det är dock återigen översättarens ordval i exempel (9b) som kan förvirra MT:s läsare, eftersom verbet ”peta” har en egen betydelse i MS i jämförelse med författarens ordval ”peeting” i KT:

- (9a) There was a like young couple at this table, **peeting** and smoking filter-tip cancers, and govoreeting and smecking very quietly between themselves, but I took no notice of them and just went on **peeting** away and like dreaming and wondering what it was in me that was like changing and what was going to happen to me. (s 192)
- (9b) Vid bordet satt ett liksom ungt par som **petade** och rökte filtercancer medan dom gavaritade och smeckade synnerligen dämpat inbördes, men dom tog jag ingen notis om utan fortsatte bara att **peta** och liksom drömma och undra vad det var i mitt inre som höll på att liksom förändras och vad det skulle bli av mej. (s 185)

Verbet som är i fokus återkommer i MT i två olika former, imperfektformen ”petade” och infinitivformen ”att peta”. Ordet ”peeting” från exempel (9a) har ingen denotativ ekvivalent i KS och kan därför inte förvirra KT:s läsare. Däremot kan ordvalen i exempel (9b) skapa en förvirring för MT:s läsare varför ”paret sitter och petar” eller varför Alex ”fortsatte bara att peta”, eftersom ”peta” existerar som verb i det svenska språket: ”**peta** v. *-de* • lätt vidröra med fingrarna; knåpa; <vard.> ställa åt sidan, avsätta” (SAOL 2006:691, fet stil och kursiv stil i originalet). I det fiktiva språket åsyftas en annan betydelse och enligt den svenska ordlistan betyder ”peta” att ’dricka’ och härstammar från det ryska ordet ”pita” (Burgess 2013a:191). Lundgren kunde med andra ord, liksom i exempel (1–3b), ha valt att behålla ryskans stavning och anpassat ordets ändelse till MS:s grammatiska struktur.

Båda översättningarna av exempel (8b) ”råttan” och (9b) ”peta” visar på svårigheten att som översättare bevara författarens stil när dennes ord kommer från ett tredje språk. Burgess själv har valt ord som inte kan missförstås utifrån sitt sammanhang eller som saknar grundbetydelse i KS och därmed kan de inte förvirra läsarna. Lundgren har däremot inte lyckats lika väl i dessa fall, eftersom hans ord kan ge MS:s läsare andra konnotationer och därmed även förmedla fel innehåll. Med andra ord bevarar inte dessa ordval i MT syftet med *nadsat*, eftersom den ryska ursprungsbetydelsen trängs undan av den betydelse ordet redan har i MS, så att intrycket av en generationsbunden egen slang störs. I översättningen borde översättare ha valt ett skrivsätt som inte väcker falska associationer av detta slag för att efterlikna Burgess stil och

bevara intrycket av huvudpersonen Alex egen slang.

4.2. *Nadsat* och uttryck från det engelska språket

Romanen är skriven på engelska och utgår ifrån det engelska språkbruket, som på flera sätt skiljer sig från det svenska. Burgess användning av *nadsat* ger läsaren en speciell läsoplevelse med nya ord som kan vara svåra att förstå. Men det finns exempel där han använder *nadsats* ord i uttryck från det engelska språket. Dessa uttryck är inte svåra att förstå för KT:s läsare, men de kan vara problematiska att överföra vid översättning till ett tredje språk. Följande exempel visar på detta:

(10a) 'I **viddy**,' I said. 'I **viddy** horrorshow.' (s 56)

(10b) >>Jag **ponerar**<<, sa jag. >>Jag **ponerar** horrorskönt.<< (s 58)

Här har Burgess förändrat det ryska ordet ”videt”, som betyder ’se’ (Burgess 2013a:192), utan att det engelska uttryckssättet har gått förlorat. Den citerade meningen ur KT anspelar på engelskans ”I see, I see very well”, vilket på svenska kan översättas till ”Jag förstår, jag förstår mycket väl” (Norstedts 2008:845). Eftersom engelskans ”see” i detta sammanhang inte kan översättas med ”se” på svenska, har Lundgren här även fått välja ett annat verb från *nadsat* – ”ponera” – som i Lundgrens ordlista härleds till det ryska ordet ”ponimat” (förstå) (Burgess 2013a:192).

Å ena sidan har översättaren i exempel (10b), ”ponera”, valt en ekvivalent utifrån det ord från ryska språket som återspeglar uttryckets betydelse, vilket ger den svenska läsaren en förståelse för vad romanfiguren vill ha sagt utan att läsaren behöver känna till det engelska uttrycket. Dessutom fyller ordvalet i MT en liknande funktion som ordet från *nadsat* hade i KT eftersom Lundgren, precis som Burgess, använder sig av ett engelskt uttryck, men med ett ord med ryskt ursprung.

Å andra sidan har Lundgren valt att använda ett ord som har ryskt ursprung, men som med Lundgrens böjning existerar med en egen betydelse i det svenska språket. I SAOL (2006:701) ges följande förklaring av ordet *ponera*: ’anta, förutsätta, tänka sig’. Med andra ord

har ”ponera” en närliggande betydelse till ”förstå” men inte en helt identisk sådan. Genom att använda det existerande svenska ordet ”ponera” tappar MT det fiktiva slangspråkets stil som författaren applicerat på sin roman och en del av den gåtfullhet som romanens språk erhåller genom *nadsat* går förlorad här. Detta är en liknande situation som med tidigare exempel (8b), ”råttan”, och (9b), ”peta”, där Lundgrens ordval syftar till ett ryskt ursprungsord men där MT:s läsare kan tolka det utifrån det svenska ordets betydelse.

Det finns dock exempel på när översättaren valt samma ord från *nadsat* som romanens författare både vid bruket av *to viddy* och *to pony*:

- (11a) Then I found I could open up my glaz-lids a malenky bit and **viddy** like through all tears a kind of a streamy city going by, all the lights like having run into one another. (s 66)
- (11b) Sen märkte jag att jag kunde få upp glazzlocken en malenkig bit och **vidda** liksom genom idel tårar en sorts böljande stad som gled förbi, där alla ljusen hade liksom flutit ihop med varandra. (s 67)

I jämförelse med exempel (10a), där författaren vill återge ett engelskt uttryck, visar exempel (11a) hur författaren använder det ryska ursprungsordet för att återge KT:s ordagranna betydelse ’see’. I översättningen utgår Lundgren från samma strategi och ”vidda” i MT:s exempel (11b) är därmed en passande ekvivalent i detta fall. Vidare förloras inte intentionen med ordet från *nadsat*, eftersom Lundgren valt att behålla Burgess ordval för att på så vis även i MS, genom Alex slang, ge läsaren ett litet ryskt ordförråd. Även i följande exempel används samma ord från *nadsat* både i KT och MT:

- (12a) Nobody seemed to quite **pony** that, but somebody said in a like harsh goloss: (s 181)
- (12b) Ingen verkade **ponera** det där riktigt, men nån sa med liksom bister gloss: (s 176)

I båda ovanstående exempel (11b–12b) använder sig översättaren av en konnotativ ekvivalent från *nadsat*, eftersom han likt författaren anpassar det ryska ursprungsordet efter MS:s struktur. Lundgren behåller därmed Burgess stil här och även ordens syfte för att återge berättarens hållning

och uttrycksätt. Tidigare exempel (10a), ”I viddy”, visade på ett språkbruk som inte finns i MS och lätt kan misstolkas av MT:s läsare om översättningen görs ord för ord. Dessa skillnader som finns mellan språken skapar ett dilemma som blir svårt att handskas med när författaren använder sig av ord från ett fiktivt slangspråk. Lundgren har gjort ett försök i exempel (10b) genom att använda det ord i *nadsat* som kan härledas till det ryska ordet för ’förstå’, och som således kan tyckas passa för att översätta *nadsats* ”viddy” i sammanhanget, men eftersom verbet ”ponera” redan finns i svenskan med en annan betydelse väcker detta ord i MS även andra konnotationer. En lösning för exempel (10b) och (12b) hade kunnat vara att efterlikna den ryska stavningen och återge ordet på följande vis: ”ponira”, vilket är ett ord som inte finns i MS och därmed inte kan förvirra läsaren.

Emellertid finns det fler situationer där översättarens kreativitet och språkliga förståelse har satts på prov. I exempel (10b) använder sig Lundgren av ett ord från *nadsat* som återspeglar uttryckets betydelse och en passande ekvivalent som kan anpassas till MS:s struktur. Men det är inte alltid som denna typ av lösning är optimal, vilket tidigare diskussion visat. Följande exempel visar hur ett annat tillvägagångssätt hade kunnat användas:

(13a) I didn't like the **shoom** of this at all, O my brothers, and wondered how bezoomny this F. Alexander really was [...]
(s 164)

(13b) Jag **kopattade** inte alls det där, o mina bröder, och undrade hur besumnig den där F. Alexander egentligen var [...]
(s 160)

Burgess har återigen använt sig av ett vanligt uttryck från det engelska språket tillsammans med ett ord från sitt fiktiva slangspråk *nadsat*. Det uttryck som Burgess anspelar på är ”I didn't like the sound of this at all”, vilket även blir tydligt i ordlistan över *nadsat*. Uttrycket ”I didn't like the sound of that” används för att återge ett ogillande intryck av någon typ av information man hör (Collins 2005:1541). I KS:s ordlista översätts ”shoom” med ”noise” (Burgess 2013b:217), och detta ord finns även med i MS:s ordlista och listas då som ”sjumm” med betydelsen ’buller’ (Burgess 2013a:192). I båda språken beskrivs detta ord som en typ av ljud, om än något mer störande än vanligt ljud: ”noise - a sound, esp one that is loud or disturbing” (Collins 2005:1106) och ”buller – ljud som

uppfattas som störande eller fult” (Norstedts 2012:161).

I KT:s exempel (13a) används ett ord för ”ljud” med ryska som ursprung i det fiktiva slangspråket *nadsat*, nämligen ordet ”shoom”. Däremot betyder MT:s ordval – ”kopatta” – ’digga’ (Burgess 2013a:191), vilket i svenskan är ett informellt, talspråkligt uttryck med betydelsen ’tycka om’ (SAOL 2006:147). MT får en annan struktur för att formuleringen ska väcka liknande konnotationer vad gäller stilnivå som i KS. Härutöver återger den en liknande känsla hos berättaren. Lundgren använder sig, i likhet med i exempel (10b) ”Jag ponerar”, av en konnotativ ekvivalent i MT för att ge läsaren rätt idiomatiska uttryck i MS. Genom att använda sig av ett ord med ryskt ursprung ”smugglar” Lundgren precis som Burgess in ryska ord i läsarens ordförråd.

Dock finns ordet ”kopat” med i Burgess ursprungliga *nadsat* och då i betydelsen ’understand’, vilket återges i följande exempel:

- (14a) I did not quite **kopat** what he was getting at govoreeting about calculations, [...] (s 109)
- (14b) Jag **kopattade** inte riktigt vad han menade när han gavaritade om sina beräkningar, [...] (s 108)

I KT:s exempel (14a) uppstår inte någon förvirring kring vilket ord som menas eftersom motsvarigheten till ”kopat” i den engelska ordlistan över *nadsat* är ”understand” (Burgess 2013b:216). I jämförelse med exempel (13b) från MT kan man se att Lundgren inte varit konsekvent i sin användning av ordet ”kopat” och därmed blir uttrycket i exempel (14b), ”Jag diggade”, fel eftersom det inte återger samma betydelse som i KT:s exempel (14a) ”förstå”. Uttrycket ”Jag kopattade” från exempel (13a) och (14a) har med andra ord olika denotativa betydelse och är två olika uttryck i KT. Dock har Lundgren i exempel (13b) gjort en översättning som motsvarar KT:s uttryck och eftersträvat en passande ekvivalent i MS utifrån det ryska språket. Förvirringen uppstår endast när man ser till exempel (14b) som inte uppfyller samma krav. Lundgren har här endast anpassat Burgess ord från *nadsat* till MS:s grammatiska struktur och inte övervägt den förvirring som kan skapas när man slår upp ordet i ordlistan och ser en annan betydelse än den som författaren åsyftade: ’Jag förstod inte’. Med andra ord hade Lundgren behövt fundera över ett annat ordval i antingen exempel (13b) eller (14b) som hade kunnat återge en liknande betydelse utan att tappa syftet med

nadsat.

Exempel (10a) och (13a) visar på författarens stil att integrera sitt fiktiva slangspråk i existerande engelska uttryck. Burgess väljer att inte hitta på nya uttryck, och detta underlättar i översättningen eftersom de då blir lätta att upptäcka och överföra på bästa sätt, även om det fiktiva slangspråket försvårar möjligheten att finna en passande ekvivalent utan att förlora syftet med *nadsat*. Det faktum att Burgess använder existerande uttryck blandat med ord från *nadsat* kan förklaras genom hans syfte att skapa ett tidlöst slangspråk och inte ett helt nytt språk. Han använder ord från *nadsat* för att Alex språkbruk ska präglas av fiktiv slang, vilket Lundgren inte lyckas med i lika stor grad i exemplen i detta avsnitt. Problemet med Lundgrens ordval i ovanstående diskussion är att de i vissa fall redan har egna betydelser i MS vilka kan ge MT:s läsare andra konnotationer än vad författaren och översättaren tänkt sig. Alex språk i MS efterliknar bara ett annorlunda språkbruk och inte slangspråk enligt definitionen som återges i avsnitt 1.1.

4.3. Ordlekar från slang och barnspråk i engelska språket

I de ovanstående exemplen har orden sitt ursprung från ryskan och i tidigare avsnitt diskuterades svårigheten med att finna en passande översättning för dessa ord. I kapitel 3 nämndes dock att Burgess influenser för sitt fiktiva slangspråk även kom från andra språk, och då framförallt från engelskan. I detta avsnitt undersöks hur översättaren har hanterat ordlekar i *nadsat* med ursprung i engelsk slang och engelskt barnspråk. Nedanstående exempel visar ett av de påhittade orden vars ursprung återfinns i engelska språket och som i likhet med de första exemplen i avsnitt 4.1 kan överföras till MS genom att följa grammatiska regler:

(15a) He had gotten me **interessovatted** now, dreaming of me like that. (s 49)

(15b) Han hade fått mej **interessovattad** nu genom att drömma om mej så där. (s 52)

Ordet ”*interessovattad*” i följande stycke följer de grammatiska

mönstren för KS och MS och visar på hur översättare kan använda befintliga regler för MS vid översättning av ett fiktivt språk. Om man jämför KT:s ”interessovatted” med dess ursprungsord ”interested” i KS (Burgess 2013b:216), så kan man se att till och med i *nadsat* har Burgess valt att följa engelskans ändelse för imperfekt ”-ed”. Även Lundgren har applicerat språkregler som gäller för det aktuella språket i MT och valt en svensk ändelse för imperfekt ”-ade”. Anledningen till att Lundgren valt ett ord som liknar det engelska ordet skulle kunna vara att den svenska motsvarigheten till ”interested” – ”intresserad” – skiner igenom i Lundgrens ordval så att MS:s läsare inte kan misstolka betydelsen av ”interessovattad”. Detta exempel visar på översättarens vilja att följa författarens stil för att orden i *nadsat* inte ska kunna härledas till existerande ord i MS, vilket ökar känslan av ett tidlöst slangspråk.

Nästa exempel visar hur Burgess har förkortat ord från KS och gjort dem till en del av sitt fiktiva slangspråk (Burgess 2013b:301):

(16a) [...] this one having a **sarky** like govoreet at me, saying [...]

(16b) [...] som gavaritade väldigt **smädligt** till mej och sa [...]

Det ord som åsyftas i ovanstående exempel (16a) är ordet ”sarky”, som enligt ordlistan i KT betyder ’sarcastic’ (Burgess 2013b:217). Adjektivet ”sarky” finns redan i KS, vilket framgår av engelska ordböcker, som även tydliggör att ordet tillhör en informell stilnivå. Exempelvis beskrivs adjektivet på följande vis i Collins Dictionary: ”sarky (’sa:ki) *adjective*, **-kier**, **-kiest** *Britain, informal* sarcastic” (2005:1434, fet stil och kursiv stil i originalet). Som ovanstående exempel (16b) visar, har översättaren valt att översätta adjektivet ”sarky” med ”smädlig”, även det ett adjektiv, som definieras på följande vis i Norstedts svenska ordbok ([www]):

adj. *smädligt*

1 som utgör eller innehåller smädelse(r)

<SYN. skymflig>

< jfr ärerörig > : *ett smädligt påstående*

2 neslig

Detta ord är ovanligare än dess motsvarighet i KT, samtidigt som det återger en liknande betydelse. Dock är frågan om Lundgrens ordval i

MT faktiskt uppfyller samma krav som i KT när det gäller de konnotationer som ordet har i MS. Översättarens ordval ”smädligt” är ett ord som med dess avsiktliga betydelse och användning i svenska språket dateras till tidigt 1800-tal (SAOB [www]), och som är mindre vanligt i dagligt tal idag. Lundgren har med andra ord valt att prioritera en denotativ ekvivalent som återger ordets betydelse för att göra texten begriplig för MT:s läsare, även om den svenska motsvarigheten, vilket vore ”sarkastisk”, hade varit fullt möjlig att exempelvis göra om till ”sarkig” i detta sammanhang. Översättaren har inte fångat författarens stil eftersom ”smädligt” i exempel (16b) inte kan anses höra till informellt språkbruk inom svenska språket utan snarare uppfattas som gammalmodigt och med en högre stilnivå än KT:s ord ”sarky”. I jämförelse med exempel (15b) ”interessovattad”, så faller känslan av ett oföränderligt slangspråk bort i översättningens exempel (16b) ”smädligt”, eftersom MT:s ordval har fel stilnivå och ger fel konnotationer till läsaren.

Burgess lekfullhet har spelat en central roll när han har skapat sitt fiktiva slangspråk och det finns flera exempel på ordlekar från engelska språket som fungerar som en del av *nadsat* i romanen. Liksom andra ord och uttryck i *nadsat* bidrar dessa ord till bilden av ett generationsbundet slangspråk, som i romanens värld inte kunde förstås av alla (Sisk 1997:51). Dock finns det även exempel på ord som är lättare att känna igen för personer utanför Alex gäng, såsom visades i exempel (16a), och följande exempel är baserat på det engelska ordets motsvarighet ”apologies” och består av tre ord i *nadsat*:

(17a) [...] and I make no **appy polly loggies** to thee or thine for that.
(s 8)

(17b) [...] och jag tänker inte komma med nära **urställsamma insekter** till varjom eller enom för det. (s 13)

Ordleken i KT kommer från formationer i barnspråk – *schoolboy slang* – (Burgess, 2013b:301) och har samtidigt en tydlig koppling till det ursprungliga ordet ”apologies”. Även Lundgren väljer att leka med språket och kastar om förstavelserna i ”inställsamma ursäkter” till ”urställsamma insekter”. Vid jämförelsen av exempel (17a) och (17b) uppvisar KT:s ord ”apologies” en större mottaglighet för ordlek än MS:s ord ”ursäkter”, eftersom Lundgren tvingats använda två ord som grund

istället för ett ord som författaren. Dock har han hittat på en egen ordlek som i mångt och mycket återspeglar lekfullheten i KT och Alex inställning. Författarens syfte med en ordlek från barnspråk här skulle kunna vara att frammana en känsla av motvilja hos Alex att be om ursäkt och genom *nadsats* ordlek kan Alex förlöjliga hela situationen.

Det finns fler exempel i *nadsat* med ord vars influenser är hämtade från barnspråk. Eftersom dessa ord innehåller rim från det engelska språket är ordens grundbetydelse lätta att förstå för KT:s läsare. I följande exempel illustreras *nadsats* ord för 'ägg':

- (18a) [...] slurping away at the milky chai and munchmunching at his **eggiweg** and toast. (s 138)
- (18b) [...] slurpade tjai med mjölk och mumsmumsade på **äggivägg** och rostat bröd. (s 136)

Burgess ordval "eggiweg" i exempel (18a) återger författarens intention att särskilja Alex yngre generation från den äldre genom användningen av ordlekar från barnspråk i engelska språket. KT:s läsare får därmed rätt konnotationer av detta ordval, eftersom det tillhör barnspråk i engelskan, medan det i MS kan vara svårt att finna en liknande ekvivalent. En tanke hade kunnat vara att använda sig av samma smeknamnsbildande ändelse som i exempel (4b–5b), det vill säga "slovis" och "drogis", och därmed ge MT:s läsare en återspeglning av en yngre generation. Lundgren har dock istället försökt återskapa samma uttal och ordlek även i MT och i jämförelse med översättningen i exempel (16b) "smädligt" har Lundgren lyckats bättre i exempel (18b) eftersom han har skapat en passande översättning som förmedlar samma lekfullhet och en liknande stil som i KS.

Det finns dock exempel på när Lundgren valt ett annat mönster för dessa ordlekar vilket gjort att ordets lekfullhet i KT gått förlorad. Även följande exempel har sitt ursprung i vad som benämns som *schoolboy slang* (Burgess 2013b:301):

- (19a) [...] had decided to take a morning off from the old **skolliwoll**.
- (19b) [...] hade bestämt sig för att ta ledigt från den gamla **skollivolan** på förmiddagen.

Burgess ordval "skolliwoll" i exempel (19a) är en ordlek som inte bara

ger ordet ”school” en ny stavning utan som också är baserad på ett rim från barnspråk. Tidigare, i kapitel 3, nämndes att Burgess intention med språket var att distansera Alex generation från äldre generationer och att använda rim från barnspråk är en bra strategi. Ordvalet i MT – ”skollivolan” – problematiseras genom att det i likhet med översättningens exempel (18b), ”äggivägg”, kan vara svårt att finna en passande ekvivalent från svenskt barnspråk. En tänkbar lösning som hade kunnat användas är ”skollivollen”, eftersom ingen av ändelserna ”-volan” eller ”-vollen” betyder något i MS i likhet med KT:s ”-woll”. Med andra ord hade Lundgren kunnat fokusera på rimmets i detta ord för att överföra författarens lekfulla stil och markera skillnaden mellan generationerna i romanen.

Det är dock inte bara ifrån barnspråk som Burgess hämtat sina rim utan han har även använt sig av andra inspirationskällor. Även om Burgess hade för avsikt att skapa en tidlös slang och att *nadsat* därmed inte fick efterlikna samtida slang, så har han i följande exempel använt sig av samtida slang för att skapa ett rim som passar in i det fiktiva slangspråket:

(20a) If you need **pretty polly** you take it. Yes? (s 52)

(20b) Behöver du **friska fålar** så tar du dom. Hm? (s 55)

Ursprunget till ”pretty polly” i KT:s exempel (20a) kommer från det engelska ordet ”lolly” som ingår i engelsk rim-slang och är ett annat ord för ”money” (Burgess 2013b:301). Burgess har med andra ord tagit ett samtida slanguttryck för att skapa en alliteration och ett rim som passar in i hans fiktiva slangspråk. I detta fall kan KT:s läsare genom att göra en koppling mellan ”polly” och ”lolly” förstå vilket uttryck som menas utan att Burgess behöver frångå *nadsat*. I översättningen återfinns en liknande strategi. Lundgren har i sin översättning valt att använda sig av Norstedts (2008) motsvarighet till ”lolly” – ”stålar” – och som även uppfyller kravet på att vara en del av samtida slanguttryck (SAOB [www]). I översättningen har han skapat en egen alliteration och rim utifrån ursprungsordet ”stålar” – ”friska fålar”. Både författarens och översättarens ordval spelar an på existerande slang samtidigt som det genom fiktiva ord från *nadsat* kan lösgöra sig från det samtida slangspråket.

Även om ”polly” har en egen definition i Collins Dictionary så är

syftet med ”pretty polly” i KT att läsaren ska tänka på ursprungsordet ”lolly” och därigenom även förstå att det är ”money” som åsyftas här. Samma mönster kan skönjas i MT där man som läsare genom användningen av ”fålar” ska få konnotationer till det svenska slangordet ”stålar”, eftersom det är tydligt att man här inte talar om MS:s definition av ”fåle” – ’häst’ (SAOL 2006:248). I jämförelse med tidigare exempel (8b ”råttan”, 9b ”peta”, 10b ”ponerar” och 12b ”ponera”) från översättningen där existerande svenska ord har använts som har kunnat ge läsaren fel konnotationer, så uppstår inte samma förvirring här, eftersom ursprungsordet i exempel (20b) kommer från MS och ska kunna förknippas med rätt ord genom sitt rim. Lundgren har genom att finna den denotativa ekvivalenten ”stålar” lyckats återge författarens syfte med en tidlös slang, eftersom han med hjälp av samtida slang har skapat ett uttryck som endast tillhör *nadsat*. Samtidigt har han genom att bevara och skapa en egen alliteration – ”friska fålar” – även i MT eftersträvat en konnotativ ekvivalens för att författarens stil inte ska gå förlorad.

Å ena sidan visar exemplen i detta avsnitt på att Lundgren inte alltid har valt att anpassa sina ordval efter en textnormativ ekvivalens, eftersom författarens litterära stil i vissa fall går förlorad genom Lundgrens ordval. Å andra sidan behåller han känslan av ett fiktivt slangspråk genom att använda ordlekar som endast tillhör *nadsat* i MS och visar hur ordlekar från slang och barnspråk kan särskilja Alex från andra generationer genom en generationsbunden slang.

5. Sammanfattande diskussion

Syftet med denna uppsats var att jämföra Anthony Burgess *A Clockwork Orange* (1972a) med dess svenska översättning med samma titel av Caj Lundgren (Burgess 2013a). Jämförelsen utfördes med utgångspunkt i det fiktiva slangspråket *nadsat*, vars påhittade ord med ursprung i ryskan blandas med ordlekar från engelskan. Målet var att undersöka hur Lundgren gått tillväga i översättandet av *nadsat* för att utifrån detta kunna reflektera kring och diskutera möjliga tillvägagångssätt när man översätter ett fiktivt slangspråk. Fokus för uppsatsen har varit ord och fraser, vilket har givit en viss förståelse för hur både författaren och översättaren har valt sina ord. Särskilt fokuserade uppsatsen på hur översättaren handskats med hybrida ordbildningar, förekomster av *nadsat* i engelska uttryck samt ordlekar, och de valda exemplen diskuterades med hjälp av Kollers ekvivalensteori.

I en litterär översättning som Lundgrens är det viktigt att vara medveten om romanens genre samt vilken betydelse språket har i romanen (vilket Koller belyser genom sin ”textnormativa ekvivalens”). Burgess framställer i denna roman en negativ, i flera avseenden extrem, framtidsbild och det fiktiva slangspråket *nadsat* spelar en central roll för skapandet av denna dystopi. Översättaren bör vara medveten om *nadsats* roll men också eftersträva att återge författarens stil och de konnotationer som ordval och formuleringar väcker (Kollers ”konnotativa ekvivalens”).

Uppsatsens huvuddel är uppdelad i tre avsnitt. Det första av dessa belyste hur översättaren handskats med de ord som har ryskt ursprung.

De hybrida ordskapelser som beskrivs i avsnitt 4.1 visade på Lundgrens strävan att uppnå konnotativ ekvivalens genom att behålla de ryska ordens grund och anpassa dem till MS:s grammatiska mönster och struktur. Flertalet av de exemplen i avsnittet klargjorde Lundgrens vilja att bevara Burgess intention med *nadsat* att ”smuggla in” ett ryskt ordförråd hos läsaren även om orden i MT i vissa fall har fått andra

ändelser i jämförelse med KT. Samtidigt innehöll avsnittet mindre lyckade exempel från MT där Lundgrens egna ordskapelser inte återspeglade varken författarens stil eller syfte med *nadsat* och där existerande ord från MS använts med konsekvensen att MT:s läsare ges fel typ av konnotationer. Här kunde konstateras att MT i dessa fall inte bara tappar KT:s stil utan även missar Burgess intention med *nadsat*, nämligen att ge Alex och hans generation ett eget språkbruk och att ”smuggla in” ett ryskt ordförråd hos läsaren.

Det ovan nämnda avsnittet 4.1 innehöll flest exempel och exemplifierade hur Lundgren i sin översättning inte alltid varit konsekvent i sin översättning av de ord i *nadsat* som kommer från ryskan. I min analys reflekterade jag kring möjligheten och fördelarna med att använda det ryska ursprungsordet med en ändelse enligt MS:s grammatiska regler. I nästkommande avsnitt diskuterades hur en liknande översättningsstrategi hade varit tänkbar.

Avsnitt 4.2 gav prov på Burgess stil att införliva *nadsats* ord i engelska uttryck och synliggjorde den översättningsproblematik som uppstår i dessa fall, eftersom dessa uttryck inte alltid finns i MS. Lundgren har här lyckats anamma författarens stil genom att använda ord från *nadsat* i motsvarande svenska uttryck. Lundgren har valt passande ord och uttryck, som gör att MT:s läsare kan förstå vad Alex menar utan att behöva känna till de engelska uttrycken. Dock har Lundgren inte alltid varit konsekvent med sina ordval i översättningen eftersom han, som analysen visat ovan, använder samma ord vid olika tillfällen där ordets betydelse inte passar in. Även här visade studien att översättaren har använt existerande ord i MS för att översätta *nadsat*, vilket kan ge upphov till viss förvirring och felaktiga konnotationer hos läsaren. I detta sammanhang konstaterades att Lundgren för att undvika denna hopblandning kunde ha följt den ryska stavningen och anpassat orden efter MS:s struktur för att skapa ord som endast tillhör *nadsat* och därmed inte kan förväxlas med befintliga svenska ord.

Att skapa en egen fiktiv slang kräver kreativitet, och i det sista avsnittet 4.3 analyserades de ordlekar från slang och barnspråk i engelska språket som förekommer i Burgess roman. Här belyste jag hur författarens stil och sätt att använda samtida slang i vissa fall gick förlorad i översättningen på grund av att Lundgren väljer ord med fel stilnivåer. Samtidigt bibehölls känslan av en tidlös slang, eftersom dessa ord inte använts som slang i MS tidigare och som gör att MS:s läsare

inte får konnotationer till en specifik tidsepok.

Vidare diskuterades i detta avsnitt de ordlekar från barnspråk som ger KT:s läsare en känsla av att detta slangspråk tillhör en yngre generation och som då markerar den typ av distans som författaren vill skapa mellan Alex generation och de äldre i romanen. I MT överförs dessa ordlekar från KT på ett passande lekfullt och kreativt sätt genom liknande rim och alliterationer. Samtidigt belyste jag i min analys hur användandet av rim från barnspråk ger en känsla av förlöjligande inför de situationer som Alex befinner sig i, som till exempel hans motvillighet och förlöjligande av att be om ursäkt i exempel (17a ”appy polly loggies” och 17b ”urställsamma insekter”). Lundgren överför dessa ordlekar med passande ekvivalenter, dock utan att använda sig av barnspråk från MS, vilket gör att språkbruket i den svenska översättningen inte på samma vis kan fylla funktionen som en markör av generationsskillnader och särskilt en markör av klyftan mellan en yngre, rebellisk generation och en äldre. Även om MT inte uppvisade samma tydliga distans mellan generationerna, då Lundgren inte använder sig av barnspråk i MS, så bibehölls dock i ett annat avseende intentionen med ett eget slangspråk eftersom MT:s ordval endast tillhör det fiktiva slangspråket i romanen.

Problematiken som uppenbarade sig genom denna analys är att Lundgren i flera fall genom sina ordval försvarar för sig själv och för läsaren. Burgess använder sig av ryskan för att den går att anpassa till engelskan, och Lundgren visar i översättningens exempel (1b ”besumnigt”, 2b ”koschka” och 3b ”malenkiga kritchanden”) hur denna möjlighet även fungerar på svenska. Lundgren har dock valt att inte följa samma mönster genom hela översättningen utan har använt existerande ord i MS samtidigt som vissa ord har fått en annorlunda stavning än det ryska ursprungsordet. Att eftersträva KT:s stil bör vara högsta prioritet för författaren, eftersom det ofta även innebär att syftet med det fiktiva slangspråket uppfylls även i översättningen i och med att författarens ordval styrs av både hans stil och hans intentioner med språket. Min analys visade på att Lundgren valt olika metoder i sin översättning och vissa ordval i MT har lett till att antingen syftet med *nadsat* och/eller Burgess stil har gått förlorad. Burgess intention var att ge Alex ett eget språkbruk genom en egen slang och inte ett eget språk. Därför har han implementerat *nadsat* i KT på ett sätt som gör det möjligt för läsaren att räkna ut vilken ordklass det aktuella ordet tillhör

(substantiv, verb, adjektiv etc.) och för att orden ska kunna förstås utifrån sitt sammanhang. Detta kräver samma lekfullhet och kreativitet hos översättaren. Som min analys visat är det inte alltid enkelt att uppnå detta.

Avslutningsvis visar jag i uppsatsen att man som översättare bör överväga sina ordval noga vid romaner med fiktiva slangspråk för att undvika att förvirra läsaren samt att man bör eftersträva att följa författarens stil för att bibehålla språkets betydelse för romanen. Å ena sidan kunde Lundgren för att undvika missförstånd ha valt att inte översätta det fiktiva slangspråket för att genom ordlistan ge läsaren förståelse för vilka ord som åsyftas. Å andra sidan klarlägger jag i uppsats att en anpassning av orden till MS:s grammatiska mönster är att föredra och att det inte alltid går att använda samma ord i MT som i KT, eftersom språk har olika strukturer och eftersom man som översättare alltid måste ta hänsyn till idiomatiska aspekter.

Syftet för denna uppsats var att jämföra den engelska originaltexten med dess svenska översättning, och ytterligare undersökningar skulle kunna ha liknande frågor som utgångspunkt och utföra jämförelsen med översättningar till andra språk. Vidare forskning om *nadsat* och dess översättning till andra språk skulle kunna fokusera på frågan huruvida enskilda ord kan förstås utifrån sitt sammanhang i original och översättning. Därutöver skulle man kunna reflektera ytterligare kring om fiktiva slangspråk verkligen kan och bör översättas.

Käll- och litteraturförteckning

Källor

- Burgess, Anthony 1972a [1962, 1970]. *A Clockwork Orange*. London: Heinemann.
- Burgess, Anthony 2013a. *A Clockwork Orange*. Stockholm: Modernista. Översättning av Caj Lundgren.

Litteratur

- Adams, Michael 2011. *From Elvish to Klingon. Exploring Invented Languages*. New York: Oxford University Press.
- Burgess, Anthony 1972b. *En apelsin med urverk*. Stockholm: Wahlström & Widstrand. Översättning av Caj Lundgren.
- Burgess, Anthony 2000 [1962]. *A Clockwork Orange*. With an introduction by Blake Morrison. London: Penguin.
- Burgess, Anthony 2013b [1962]. *A Clockwork Orange. The Restored Edition* Edited with an introduction and Notes by Andrew Biswell Foreword by Martin Amis. London: Penguin.
- Collins English Dictionary*, 2005. 7th ed. Glasgow: HarperCollins Publishers.
- Gullin, Christina 2005. *Översättarens röst*. Lund: Studentlitteratur.
- Ingo, Rune 2007. *Konsten att översätta. Översättandets praktik och didaktik*. Lund: Studentlitteratur.
- Ljungquist, Sarah 2001. *Den litterära utopin och dystopin i Sverige 1734–1940*. Hedemora: Gidlund.
- Munday, Jeremy 2008 [2001]. *Introducing Translation Studies Theories and Applications*. 2nd ed. London: Routledge.
- Norstedts engelska ordbok Students ed.* 2008 [2005]. 4 uppl. Stockholm: Norstedts Akademiska Förlag.

- Norstedts svenska ordbok*, 2012 [2004]. 1 uppl. Stockholm: Norstedts'.
SAOL = *Svenska Akademiens Ordlista över svenska språket*. 2006. 13 uppl. Stockholm: Svenska Akademien.
Sisk, David W. 1997. *Transformations of Language in Modern Dystopias*. London: Greenwood Press.
Venuti, Lawrence (ed.) 2004 [2000]. *The Translation Studies Reader*. 2nd ed. New York: Routledge.

Internetkällor

- NE = *Nationalencyklopedin*,
<<http://www.ne.se.ezproxy.ub.gu.se/lang/hypokorism>>. Hämtad 2014-04-25.
Norstedts svenska ordbok,
<<http://www.wordfinderonline.se.ezproxy.ub.gu.se/extern/?user=wfonline@gu.se>>. Hämtad 2014-04-25.
SAOB = *Svenska Akademiens ordbok*, <<http://g3.spraakdata.gu.se/saob/>>. Hämtad 2014-03-20.
The Wikipedia Fakebandica,
<http://www.fakebands.com/wiki/index.php?title=Johnny_Zhivago>. Hämtad 2014-03-14.